

КРЫВІЯ

**Выданьне беларускае
дыяспары ў Чэхіі**

№15 Верасень - Лістапад 2009

**Культурна-асьветніцкая
газэта**

Беларуская Чэхія

Урачыстае Адкрыцьцё Бібліятэкі й Клубоўні Беларускае Грамады ў Празе

адбылося 3-га кастрычніка 2009
ў памешканьні Бібліятэкі*

Праграма імпрэзы:

1. Прэзэнтацыя Бібліятэкі
2. Прэзэнтацыя сеціўнай старонкі Беларускае Прагі:
БЕЛАРУСКАГА КВАРТАЛУ.

3. Прэзэнтацыя кніжных выданьняў Беларускага
Культурна-асьветніцкага Цэнтру ў Познані (Польшча).
Правёў старшыня Цэнтру, сп. Віталь Воранаў.

- мастацкага каталёгу «Вяртаньне» Уладзімера Блюдніка,
у якую ўвайшлі вершы, адно апавяданьне і
графічныя творы аўтара.

- арт-выданьня «няВечны Каляндар», з тэкстамі Віталя
Воранава й выцінанкамі Марка Максімовіча.

4. Прэзэнтацыя альманаху
пісьменьнікаў замежжа «Беларус
2008,» з удзелам двух аўтараў,
якія друкавалі свае творы ва
ўсіх трох папярэдніх выданьнях
альманаху - Макса Шчура й
Віталя Воранава.

* Адрас бібліятэкі й клубоўні:
Ostrovského 253/3, будова
Ženské domovy,
3 паверх, пакой 699.

Віталь Воранаў

З Ь М Е С Т

Беларуская Чэхія

Урачыстае адкрыцьцё Бібліятэкі - ст. 1

Навіны з Бацькаўшчыны

Зварот грамадзянскае ініцыятывы - ст. 2

За крыж памяці – пад суд - ст. 4

Рэгіянальныя тэленавіны
па-беларуску - ст. 4

Беларускі Незалежніцкі Блэк - БНБ - ст. 4

Баршчэўскі пра БНБ - ст. 5

100 нацыянальных сыцягоў
залуналі ў Беларусі - ст. 5

Пагляды й мэркаваньні

Ці патрэбна нам “Карта Беларусы”? - ст. 6

Культура й гісторыя

Угодкі Крэўскае вуніі - ст. 7

Беларусы Эўразьвязу

Канфэрэнцыя беларусаў Балтыі
й Беларусі - ст. 8

Чарговая сустрэча ў віленскім ТБК - ст. 10

Сустрэча аб’яднаных беларускіх
студэнтаў - ст. 11

Літаратура

Гара – прыпавесьць - ст. 11

Новыя кнігі, прэса - ст. 12

ЗВАРОТ

Ад грамадзянскай ініцыятывы «Інстытут нацыянальнай памяці»

Да кіраўніка краіны Аляксандра Лукашэнкі з пытаннямі да кіраўнікоў заканадаўчай і выканаўчай галін улады, Барыса Батуры, Уладзіміра Андрэйчанкі, Сяргея Сідорскага, міністраў і ўсіх грамадзян Беларусі

На пачатку 2009 году Арганізацыя Аб'яднаных Нацый па пытаннях адукацыі, навукі і культуры – ЮНЕСКА аднесла мову беларусаў да моў, якія апынуліся пад пагрозай поўнага знікнення. Спецыялісты ЮНЕСКА склалі свайго роду Чырвоную Кнігу – атлас «Мовы сьвету ў небясьпецы», куды трапіла і беларуская мова.

Выміраньне моў на нашай планеце – вядомая і сумная гісторыя. Зьнікалі яны, як правіла, разам з народамі ў выніку правядзеньня палітыкі генацыду з боку рознага роду захопнікаў. І ёсьць нямаля прыкладаў, калі разам з мовай знікалі народнасьці, нацыі і нават дзяржавы. У сучасным сьвеце мовы нярэдка аказваюцца ў палоне масавай культуры, працэсаў глабалізацыі, інтэнсіўнай міграцыі насельніцтва.

У выступленьнях палітыкаў нашай краіны неаднойчы сьцьвярджалася, што найбольшым дасягненьнем Беларусі апошняга часу зьяўляецца пабудова незалежнай дзяржавы. Пра самастойную і незалежную нацыянальную дзяржаву, якая б займала пачэснае месца сярод іншых народаў, марылі акурат лепшыя сыны Беларусі, змагары за яе шчасьце. Яны разумелі неабходнасьць развіцьця і падтрымкі беларускай мовы і культуры, без чаго немагчыма паўнацэннае самавызначэньне народу і яго суверэнітэт.

Беларусь зьяўляецца адзінай у сьвеце краінай, якая ня мае вышэйшай адукацыі на мове тытульнай нацыі, рэдкія чыноўнікі карыстаюцца ёю ў сваёй штодзённай практыцы. І гэта ў той час, калі ў асноўным законе – Канстытуцыі краіны ясна запісана, што беларуская мова – мова дзяржаўная. Занядбаньне ж роднай мовы – ці то адбываецца яно з бласлаўленьня ўлад, ці неяк стыхійна – падрывае асновы бясьпекі дзяржавы. Чья мова, таго і ўлада, зазначана яшчэ ў старажытным Рыме.

Прыняты ў 2008 годзе Закон “Аб правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі” засьведчыў пра клопат некаторых уладных устаноў аб функцыянаваньні роднай мовы, але ён будзе нічога ня варты, калі дзяржава і ўсе грамадзяне ня спыняць працэс сьвядомай дэбеларусізацыі жыцьця. У яго спыненьні зарука ня толькі ўсіх далейшых посьпехаў суверэннай краіны, але і аснова выжываньня нашай супольнасьці – беларускага народу.

Таму мы з трывогай у сэрцы звяртаемся да кожнага беларуса: “Шаноўны, што ты можаш зрабіць, каб жыла і разьвівалася ў кожнай сям’і і ў роднай краіне дзяржаўная беларуская мова?”

Найперш мы звяртаемся да гаранта Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь; дазвольце, Аляксандр Рыгоравіч, паставіць перад Вамі пытаньні:

Яшчэ ў памяці многіх зьмест Вашай гутаркі з карэспандэнтам Брытанскага інфармацыйнага агенцтва “Рэйтар” на пачатку 2007 году, калі Вы акрэсьлілі наяўнасьць знешняй небясьпекі для Беларусі. Але ж беспрэцэдэнтны факт занясьня беларускай мовы ў атлас выміраючых моў – востры сігнал акурат пра небясьпеку для суверэнітэту нашай краіны знутры. Бо, калі зьнікае мова, страчваюцца і духоўныя арыенціры, народ перараджаецца, краіна больш не адпавядае сваёй назьве, гібее і гіне.

Мы спадзяемся на Ваша разуменьне і зацікаўленасьць прадметам гаворкі. Мы спадзяемся, што Вы не дапусьціце знікненьня Беларусі з палітычнай карты сьвету, і адсюль пытаньне:

+ Ці не паставілі б Вы перад дзяржаўнымі службаю задачу распрацаваць больш годную нацыянальную палітыку дзеля захаваньня і развіцьця духоўных набыткаў народу?

Калі на тое, нам было б прыемна ўсьведамляць, што Вы, якога шмат хто лічыць актыўным і дзейным палітыкам у гаспадараньні, эканоміцы, можаце яскрава сябе паказаць і ў галіне нацыянальнай культуры, якая сяпер у стане глыбокага крызісу, таму:

+ Ці не маглі б Вы падаць асабісты прыклад – вярнуцца да практыкі ўжываньня роднай мовы ў дні ўсенародных урачыстасьцяў і ў дакладах па найбольш важных праблемах нацыянальнага жыцьця?

Наша родная мова яшчэ ня згублена, бо захоўваюцца яе карані ў народзе, яшчэ жывая, так бы мовіць, грыбніца, гатовая прыняць шчыры клопат і ласку ад дзяржавы, каб адрадіцца, ачысьціцца і пайсьці ў рост. Але ж, не сакрэт, шмат хто баіцца размаўляць на роднай мове, асабліва ў дзяржаўных структурах, таму:

+ Ці не зьялі б Вы падобнае таўро ненадзейнага чалавека, альбо яшчэ горш “апазіцыянера” з тых грамадзян, якія ведаюць беларускую мову і з задавальненьнем карысталіся б ёю, калі б не баяліся, што іх залічаць у ворагі афіцыйнага курсу?

У гэтай жа сувязі:

+ Ці не паставілі б Вы перад дыпламатычным корпусам і супрацоўнікамі афіцыйных сродкаў масавай інфармацыі задачу: выглядаць больш карэктна і вясьці размову па-беларуску, асабліва калі замежныя дыпламаты ці госьці краіны звяртаюцца да іх на беларускай мове?

І тут жа, калі на тое будзе Ваша ласка:

+ Ці не парэкамендавалі б Вы арганізацыі БРСМ, дзейнасьць якой фінансуецца дзяржавай, больш актыўна выхоўваць патрыётаў нацыянальнай культуры, вывучаць несфальсіфікаваную гісторыю Беларусі, шанаваць і ўжываць у сваім асяродку дзяржаўную беларускую мову? Гэта б садзейнічала пераадоленьню сярод пэўнай часткі моладзі нацыянальнага нігілізму.

Мы звяртаемся да заканадаўчай улады – кіраўнікоў Савету Рэспублікі і Палаты прадстаўнікоў – Барыса Батуры і Уладзіміра Андрэйчанкі, да членаў і дэпутатаў гэтых устаноў:

+ Паважаныя, ці не наважыліся б Вы рыхтаваць і прымаць законы на дзвюх дзяржаўных мовах, як гэта робіцца ва ўсіх краінах, у якіх дзеве дзяржаўныя мовы? Тым самым Вы ліквідавалі б поўную дыскрымінацыю дзяржаўнай беларускай мовы ў заканадаўчай сферы.

І яшчэ, калі пойдзе на добры лад:

+ Ці не палічылі б Вы за свой гонар прыняць дапаўненне да Закону аб дзяржаўнай службе, унёсшы ў яго патрабаванне, каб усе дзяржаўныя служачыя ведалі абедзвё дзяржаўныя мовы, як гэта мае месца ва ўсіх краінах

Цяпер мы звяртаемся да Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь і асабіста кіраўніка ўрада Сяргея Сідорскага:

+ Сяргей Сяргеевіч, пагадзіцеся, што ацэнка экспертамі ЮНЕСКА стану нашай мовы зьяўляецца прысудам ураду і кіруючым ўладам краіны на розных узроўнях. То ці не наспеў час прыняць стратэгічна важныя для краіны і нацыі рашэнні аб сістэмнай беларускамоўнай адукацыі і пераўтварэнні ў бліжэйшы час пакуль хоць аднаго з універсітэтаў у нацыянальны па духу і мове навучання альбо адкрыцці новага паўнаважнага беларускага універсітэту, чым паслаблялася б вастрыня дыскрымінацыі карэннага насельніцтва, якое складае звыш 80 працэнтаў ад агульнай колькасці жыхароў краіны? Вам напэўна вядома, што кіраўнікі Мінадукацыі не бачаць неабходнасці ў сістэмнай беларускамоўнай асьвеце, якая пачынаецца з дзіцячых садоў і заканчваецца універсітэтамі. Такі ход падзей задавальняе міністэрскіх касмапалітаў і русіфікатараў, пры якіх, дарэчы, моцна ўпаў прэстыж запалоханага, загнанага безьліччу справаздачных папер настаўніка; але ж беларускаму ўраду ў падобным выпадку зробіць гонар іншая, па-сапраўднаму нацыянальная палітыка.

Як на нашу думку, наспеў час вярнуць значна скарачаныя гадзіны на выкладанне беларускай гісторыі, мовы і літаратуры, аднавіць практыку большага матар'яльнага заахвочвання настаўнікаў роднай мовы і літаратуры.

З другога боку, дзяржаўных службоўцаў чакае зусім закінутае поле нацыянальнай рупнасці па прапагандзе лепшых узораў беларускай мастацкай літаратуры, арганізацыі іх перакладу на іншыя мовы сьвету, шчыры клопат пра спадчыну, адраджэнне парушанай і занябанай тапаніміі, узяцце пад прававую ахову помнікаў фальклору, як і перавыданне ды прапаганда сярод студэнтаў і школьнікаў яскравых помнікаў літаратуры і мовы.

Нарэшце, мы чакаем, што Вамі, кіраўніком урада, будзе зняты перакос у дачыненні да пісьменьніцкіх саюзаў і што будуць адчынены дзверы дзяржаўных выдавецтваў, часопісаў, газет, радыё і тэлебачання для літаратараў з Саюзу беларускіх пісьменьнікаў, нароўні з тымі, хто карыстаецца падтрымкай дзяржаўных структур і ўсё гэта мае. У пісьменьніцкай арганізацыі, створанай у 1934 годзе, свае шматгадовыя традыцыі, сусветна прызнаныя майстры, таленавітыя сучасныя пісьменьнікі, якія сумленна працуюць у імя славы роднай зямлі. Адлучаць іх ад удзелу ў грамадскім жыцці, не даваць ім магчымасці сустракацца з вучнямі і студэнтамі (што робіцца, да прыкладу, на распараджэнні Міністра адукацыі

Аляксандра Радзькова), замоўчваць іхнія творчыя дасягненні па меншай меры неразумна і стратна. Ад выпраўлення становішча тут значна выйграе міжнародны аўтарытэт, унутраная дзяржаўная палітыка, нацыянальная культура, літаратура, духоўнае жыццё грамадства.

Мы звяртаемся да кіраўнікоў міністэрстваў адукацыі, інфармацыі і культуры, да іх працаўнікоў у цэнтры і на месцах з заклікам усвядоміць сваю адказнасць за тое, што беларуская мова трапіла ў лік моў, якім пагражае знікненне. Нельга ня прызнаць аблудным і трагікамічным становішча, калі адзін з высокіх чыноўнікаў супакойвае грамадзян такім чынам: “Ня бойцеся, беларуская мова ня знікне, бо мы заўважлі тэндэнцыю. Чым больш прыціскаем, тым больш жадаючых вучыцца па-беларуску!” **Хіба ёсць яшчэ ў свеце дзяржава, дзеячы ад адукацыі ў якой так бясырымонна, адкрыта і беспакarana прызнавалі б свой уціск тытульнай нацыі?**

Мы заклікаем міністраў інфармацыі і культуры Рэспублікі Беларусь выправіць перакосы з ужываннем моў у дзяржаўным перыядычным друку, кнігадрукаванні і кніжным гандлі, на тэлебачанні і радыё, у тэатрах і на канцэртных пляцоўках, у вытворчасці кінафільмаў, а таксама ў рэкламнай сферы.

Мы звяртаемся да прадстаўнікоў нацыянальных меншасцяў у Беларусі, рускіх, палякаў, украінцаў, яўрэяў, татароў, паставіцца з разуменьнем і павагай да нашай трылогіі аб мове і нашых прапаноў – так, як са шчырай павагай, цікавасцю і любоўю мы ставімся да іншых моў і нацыянальных культур, якім, як і беларускай, належыць жыць, разьвівацца, ўзбагачаючы свет сваёй разнастайнасцю, шматколернасцю, спрыяючы абнаўленьню духоўных каштоўнасцяў, у чым сакрэт устойлівага развіцця цывілізацыі.

Ад рашэння пазначаных тут пытанняў, бязумоўна, выйгралі б усе, да каго мы звяртаемся, і выйграў бы кіраўнік незалежнай краіны, з прыходам якога да ўлады па нейкім дзіўным непаразуменьні пачаўся новы этап дыскрымінацыі беларускай мовы, багаты склад якой, годнасць і прыгажосць прызнаныя далёка ў свеце.

На нашай гаротнай зямлі адвыклі ад клопату пра свае нацыянальныя каштоўнасці, духоўныя скарбы – на тое былі пэўныя і зусім няпростыя гістарычныя прычыны, – народ сам сабе не належаў. Але ж цяпер дазвольце спадзявацца, што наш Зварот знойдзе водгук у вашых сэрцах і душах.

З павагай

Сябры і прыхільнікі грамадзянскай ініцыятывы “Інстытут нацыянальнай памяці”

ПАДЗЯКА

Бібліятэка беларускае грамады ў Празе
выказвае шчырую падзяку
сп. **Сяргею Шупу**
за дараванне каштоўных
беларускіх кніжак

За крыж памяці - пад суд

У Вялейцы за крыж у гонар Расьціслава Лапіцкага мясцовых актывістаў будуць судзіць. Улады раёну маюць намер прыцягнуць да адказнасці сябру Сойму Партыі БНФ Аляксея Сюдака, актывіста фронту Алеся Наркевіча ды чальца Аб'яднанай грамадзянскай партыі Уладзіміра Малярчука.

Гісторыя пачалася з таго, што 1 верасня група актывістаў вырашыла ўсталяваць памятны крыж на месцы расстрэлу супрацоўнікамі НКВД у 1950 годзе антысавецкага падпольшчыка Расьціслава Лапіцкага, якому ў часе суду было прапанавана адрачыся ад дзейнасці і застацца ў жывых, але хлопец пайшоў у сваіх перакананнях да канца. Прыкладна такі ж лёс напаткаў і крыж у гонар дысідэнта.

- Мы ўсталявалі на месцы расстрэлу Расьціслава Лапіцкага два крыжы. 9 верасня мы паставілі трэці крыж, на якім было напісана “Героям Беларусі”. Гэтыя тры крыжы асьвяціў і сьвятар. Але ўжо на наступны дзень мясцовыя ўлады іх зьнеслі пад карань, а участковы Мягкоў выклікаў нас у міліцыю і склаў на нас пратаколы, – распавёў Радзьё Рацыя вялейскі актывіст Партыі БНФ Аляксей Сюдак.

Заўтра над тымі, хто ўсталёўваў памятны крыж беларускаму патрыёту, суд адбудзецца паводле артыкула 23-34 КаАП за нібыта правядзеньне масавага мерапрыемства без адпаведнай санкцыі ўладаў. Грамадзкім актывістам пагражае да 30 базавых вялічыняў штрафу альбо арышт да 15 сутак.

Барыс Гарэцкі, Радзьё Рацыя, Менск.

Рэгіянальныя тэленавіны ва ўсёй краіне перайшлі на беларускую мову

Ад 19 кастрычніка ўсе рэгіянальныя тэлерадыёкампаніі пачалі выпускаць у эфір выпускі навінаў па-беларуску.

Загадчык аддзела навінаў магілёўскай студыі тэлебачання Сняжана Ганчарова патлумачыла «НН» такое рашэнне кампаніі тым, што «гэта даўняя наша задумка. Я не магу адказваць за іншыя рэгіёны, але мы даўно прапаноўвалі і рыхтавалі праекты беларускамоўных перадач. Ад новага году плануем уключыць некалькі беларускамоўных рубрык у ранішні блок».

Загадчык аддзела інфармацыі гомельскай тэлерадыёкампаніі Аляксандр Рамашоў таксама пацвердзіў інфармацыю, аб пераходзе на беларускую мову: «Гэта агульнарэспубліканская акцыя, як я зразумеў».

Планавалася, што прыйдзем на беларускую мову з пачатку кастрычніка, аднак адбылося гэта толькі цяпер з розных прычын. У калектыве нашым не назіралася якой-небудзь вострай рэакцыі. У краіне дзве дзяржаўныя мовы».

У гродзенскай студыі тэлебачання навіну таксама з задавальненнем пацвердзілі, аднак у прыёмнай каментавачь яе адмовіліся, спаслаўшыся на некампетэнтнасць. Маўляў, рашэнне прымалася на самым версе, таму звяртайцеся па каментары да дырэктара.

Дырэктар тэлерадыёкампаніі Гродна Мікалай Мельнічэнка адзначыў, што «ў нас дзвюхмоўе, таму вырашылі пашырыць беларускамоўнае вяшчанне. Мы прааналізавалі сітуацыю і выявілі, што было замала перадач на беларускай мове. Таму і вырашылі павялічыць аб'ём беларускай мовы ў нашай сетцы. Будзем глядзець. Калі тое будзе неабходна, то пачнём павялічваць і далей. Магчыма, што ў наступным годзе».

Ёсць некаторыя цяжкасці. Многія супрацоўнікі падзабылі мову. Але працуюць. Усё будзе добра».

Сінхроннасць, з якой у рэгіянальных кампаніях заўважылі прыгнечаны стан беларускай мовы ў сетцы вяшчання, здольная ўразіць. Аднак факт гэты сам сабою пазітыўны. Асабліва важна, што па-беларуску вырашана пусіць у эфір навіны. У рэгіёнах гэта самыя папулярныя праграмы мясцовых кампаній.

Алесь Пілецкі (Наша Ніва), 20 кастрычніка 2009

Беларускі незалежніцкі блёк — за эўрапейскую Беларусь

Прадстаўнікі беларускіх незалежніцкіх сілаў падпісалі пагадненне аб стварэнні Беларускага незалежніцкага блёку. У склад новага палітычнага аб'яднання ўвайшлі восем палітычных партыяў і рухаў. Заснавальнікі заявілі, што блёк створаны на глебе дэмакратычных каштоўнасцяў дзеля змаганьня за эўрапейскую Беларусь.

Пагадненне падпісалі старшыня Партыі БНФ Аляксей Янукевіч, лідэры руху “За свабоду” — Аляксандр Мілінкевіч, “Маладога фронту” — Зьміцер Дашкевіч, адзін з заснавальнікаў партыі “Беларуская хрысьціянская дэмакратыя” Віталь Рымашэўскі, кіраўнік “Маладой Беларусі” — Артур Фінькевіч, “Маладых дэмакратаў” — Аляксандр Шункевіч, руху салідарнасці “Разам” — Вячаслаў Сіўчык, арганізацыі “Правы альянс” — Юрась Карэцкі.

Стварэнне новага палітычнага блёку камэнтую адзін з падпісантаў, Аляксей Янукевіч:

“Я перакананы, што гэтая падзея гістарычная. Гэтая ініцыятыва скіраваная не на нейкую кароткатэрміновую мэту, гэта ствараецца на перспэктыву сапраўднай палітычнай, эканамічнай,

энэргетычнай незалежнасьці. Толькі незалежнасьць даемагчымацьэфэктыўнаабараняцьнацыянальныя інтарэсы краіны. І тут, безумоўна, сабраліся сілы, якія стаяць на абароне нацыянальных інтарэсаў Беларусі. Таму мы называемся Беларускай незалежніцкай блёк”.

Паводле спадара Янукевіча, перамовы пра стварэньне новага палітычнага аб’яднаньня распачаліся адразу пасля апошняга зьезду Партыі БНФ, аднак папярэдняя падрыхтоўка доўжылася два гады. Падставовымі каштоўнасьцямі для далейшай супольнай працы чальцы блёку называюць правы і свабоды чалавека, дэмакратыю і незалежнасьць Беларусі. Працягвае **Аляксандар Мілінкевіч**:

“Што нас аб’ядноўвае акрамя незалежнасьці і акрамя дэмакратыі, — гэта, безумоўна, для нас вельмі важны эўрапейскі выбар для Беларусі. Мы ня лічым, што толькі адным жаданьнем мы можам стаць сябрамі Эўразьвязу, Але мы расцэньваем гэта як вялікую-вялікую працу. На жаль, саветызацыя Беларусі была адной з найбольшых у былым Савецкім Саюзе, а мы хочам, каб адбылася эўрапеізацыя. Каб людзі зразумелі, што беларусы былі, ёсьць і будуць заўсёды эўрапейскай нацыяй”.

Заснавальнікі Беларускага незалежніцкага блёку заяўляюць, што іх аб’яднаньне адкрытае для далучэньня іншых партыяў і рухаў. У прыватнасьці, вядуцца перамовы з партыямі Станіслава Шушкевіча, Уладзімера Навасяда, зробленыя прапановы КХП БНФ. І толькі Аб’яднаная грамадзянская партыя вуснамі Анатоля Лябедзькі адмовілася ад супрацоўніцтва. Чальцы новай палітычнай структуры таксама заявілі, што не супрацьпастаўляюць сябе Аб’яднаным дэмакратычным сілам, але сьведчаць пра сьмерць АДС. Гаворыць **Віталь Рымашэўскі**:

“Як хрысьціянскі дэмакрат я магу сказаць, што забіваць мы нікога не зьбіраемся. Але вы ведаеце, што ў жыцьці прыходзіць пара чамусьці нараджацца, а чамусьці паміраць. Таму рэанімаваць АДС мы ня будзем”.

Падпісанты пагадненьня таксама заявілі, што вядуцца перамовы пра выхад зь іншых кааліцыяў усіх заснавальнікаў Беларускага незалежніцкага блёку. Першай супольнай акцыяй новага палітычнага аб’яднаньня стане правядзеньне Беларускага эўрапейскага форуму.

Галіна Абакунчык, Радые Свабода, 27. 10. 2009

Баршчэўскі: БНБ – гэта капітулянцкі праект, гэта здрада

Былы старшыня партыі БНФ **Лявон Баршчэўскі** называе ўтварэньне “Беларускага незалежніцкага блёку” “маніфэстам калябаранства”

Баршчэўскі: Той праект дакумэнтаў, які мне ўчора трапіў у рукі, сьведчыць, што гэта “трэцясэктарны” праект, гэта не палітычны праект. У палітычным сэнсе гэта капітулянцкі праект, там няма ні слова пра змаганьне з рэжымам, ні слова пра тое, што гэты рэжым трэба мяняць.

Там ёсьць тактыка малых справаў, якія я двума рукамі падтрымліваю, але гэта з палітыкай ня мае нічога агульнага. У дакумэнце гаворыцца, што трэба прыкласьці вялізарныя намаганьні да асуджэньня фашызму і камунізму (што я падтрымліваю), але ня слова няма пра лукашызм. То бок гэты дакумэнт – гэта маніфэст калябаранства, супрацоўніцтва з рэжымам у “малых справах”.

Цыганкоў: На думку аналітыкаў, гэты блёк ствараецца для падтрымкі ўдзелу Аляксандра Мілінкевіча ў прэзыдэнцкіх выбарах. Вось вам і важная палітычная справа.

Баршчэўскі: Калі вы ствараеце палітычны блёк, вы павінны ставіць палітычныя мэты. Вы іх не паставілі. Таму гэты блёк стварыўся як “групоўка па інтарэсах”. Як можна заўважыць, у БНБ палітычных суб’ектаў у поўным сэнсе, акрамя партыі БНФ, няма. Усё гэта альбо недзяржаўныя арганізацыі альбо ініцыятыўныя групы. Таму палітычнага блёку няма.

Цыганкоў: Калі вы былі кіраўніком БНФ, то некаторыя сябры партыі, якія крытыкавалі кіраўніцтва, былі выключаны з БНФ. Наколькі адпавядае Статуту партыі ваша сёньняшняе крытыка дзеяньняў цяперашняга кіраўніцтва БНФ?

Баршчэўскі: У нас не забаранялася крытыкаваць дакумэнты і высновы, забаранялася публічна крытыкаваць асобаў, акрамя ўнутрыпартыйных мерапрыемстваў. Я асобаў не крытыкую, я крытыкую падыход. Гэта капітулянцкі падыход, гэта здрада па вялікім рахунку – і наступствы гэтага будуць вельмі адмоўнымі.

Віталь Цыганкоў, Радые Свабода, 27. 10. 2009

100 нацыянальных сыцягоў залуналі ў Беларусі

Бел-чырвона-белыя сыцягі зьявіліся сёньня ва ўсіх абласных цэнтрах. Апроч таго, сыцягі залуналі ў Рэчыцы, Нясвіжы, Салігорску, Баранавічах, Лідзе ды іншых гарадох.

Невядомыя амаль адначасова раніцай вывесілі каля сотні сыцягоў па ўсёй Беларусі. Па дадзеных прэсавай службы БХД, гэтая акцыя прымеркаваная да сёньняшняй прэзентацыі Беларускага Незалежніцкага Блоку.

Як паведаміў “Свабодзе” Павал Севярынец, падчас вывешваньня сыцягоў у Рэчыцы міліцыянтаты затрымалі братаў Змушко, сяброў аргкамітэту дзеля стварэньня “Беларускай хрысьціянскай дэмакратыі”.

Крыніца: Радые Свабода, 27.10.2009

Ці патрэбна нам "Карта беларуса"?

Віталь Воранаў

Увядзенне карты суайчынняў ў замежжы – гэта адзін з тых законаў, якія павінны абмяркоўвацца, уводзіцца і прымацца, а пасля пільна кантралявацца выключнаўнацыянальнаманалітных, дэмакратычных, і багатых дзяржавах.

Сёлета ў ліпені я ўдзельнічаў у V Зьездзе Беларусаў Сьвету. Адным з асноўных пытанняў зьезду было прыняцьце „Прапановаў у праект закона „Аб беларусах замежжа”, якія агаворваюць галоўныя моманты зьвязаныя з так званым „Пасьведчаньнем беларуса замежжа” ці інакш кажучы, „картай беларуса” і падставы да атрымання такога дакумэнту. Прапановы ў праект былі прынятыя шляхам адкрытага галасаваньня, большасьцю галасоў дэлегатаў зьезду. Самыя вялікія супярэчнасьці выклікаў „Артыкул 1. Асобы, якія адносяцца да беларусаў замежжа”, падпункт 1.1.5 - супраць якога прагаласавала, бадай, менш за дзесяць дэлегатаў. Я меў гонар быць адным сярод тых, што прагаласавалі супраць. Цяпер, калі эмоцыі ад V Зьезду Беларусаў Сьвету памалу спалі, лічу патрэбным патлумачыць сваю пазыцыю ў падыходзе да гэтага пытання.

Пасьведчаньне беларуса замежжа, як і аналягічныя дакумэнты ў іншых краінах (Польшча, Вугоршчына) даюць сваім суайчыньнікам у замежжы, якія ня могуць скарыстацца правам на двойное грамадзянства і па нейкіх прычынах ня маюць магчымасьці атрымання карты пастаяннага жыхарства, шматлікія правы. Гэтыя правы, між іншым, заключаюцца ў бясплатным атрыманні візаў, неабмежаваным у часе знаходжанні на тэрыторыі краіны, бясплатным навучанні, сацыяльнай апецы, карыстанні паслугамі службы аховы здароўя, набыцьці маёмасьці і зямлі, праву на працу на аднолькавых умовах з грамадзянамі краіны, а ў перспэктыве, поўную інтэграцыю ў грамадства, з магчымасьцю атрымання карты пастаяннага жыхарства і грамадзянства. Адначасна адпаведныя законы агаворваюць падставы і ўмовы атрымання такіх дакумэнтаў. Менавіта апошні момант праекту можна лічыць найбольш непрадуманым.

Паводле прынятых прапановаў да беларусаў замежжа, між іншым, адносяцца „асобы, якія ўсьведамляюць сябе беларусамі, г.зн. сваім паходжаньнем, дзейнасьцю, ужываньнем беларускай мовы як штодзённай, выхаваньнем нашчадкаў зазначылі сваю прыналежнасьць да беларускага народу”. Асобы, якія рыхтавалі гэты дакумэнт і вядоўцы галасаваньня, не зважаючы, на пратэсты некаторых дэлегатаў, настойліва адраілі ўвядзеньне фармулёўкі „этнічныя беларусы”, спаслаўшыся на тое, што гэта „нагадае ідэалёгію адной з перадаенных дзяржаваў” (вольнае цытаваньне спадара В. Голубева). Аднак калі можна пагадзіцца, што акрэсьленьне „этнічнасьці” даволі расплывістае

і як кожны абстрактны тэрмін, з часам падлягае ўдакладненьню, то нельга запярэчыць таму, што ён і так нашмат больш канкрэтны за няўцямны тэрмін „паходжаньне”. Калі „этнічны беларус” – гэта кожны чалавек, чые бацькі нарадзіліся на этнічна беларускім абшары і адносілі або адносяць сябе да беларускага этнасу, то „беларус па паходжанні” – гэта чыстае пустаслоў’е, якое ня мае за сабою ніякіх канкрэтных фактараў, дазваляючых „праверыць” ці „давесці” свой зьмест.

Па прапановах у праект закона “Аб беларусах замежжа” відаць, што ён ў значнай ступені, быў заінспіраваны аналягічным дакумэнтам – „Картай паляка”, уведзенай польскай уладай 7 верасьня 2007. Адпаведна шмат якія фармулёўкі ў адным і другім дакумэнце маюць ідэнтычнае гучаньне. І ўсё ж, не зважаючы на гэта, беларускі праект, у адрозьненне ад свайго польскага „калегі”, вельмі расплывісты. Палякі, напрыклад, таксама адмовіліся ад слова „этнічны”, але адначасова дакладна прапісалі тры ўмовы атрымання карты паляка: а) давядзеньне сувязі з Польшчай на падставе валоданьня польскай мовай, веданьня і культываваньня польскіх традыцый і звычаяў; б) падача, у прысутнасьці адпаведнага консула, пісьмовай дэкларацыі пра прыналежнасьць да „польскай нацыі”; с) давядзеньне, што прынамсі адзін з бацькоў, або дзядоў, або двух прадзедаў былі польскай нацыянальнасьці або мелі польскае грамадзянства; ці прадстаўленьне пасьведчаньня польскай палянінай арганізацыі, дзеючай на тэрыторыі адпаведнай дзяржавы, пра актыўнае заангажаваньне ў дзейнасьць на карысьць польскай культуры або польскай нацыянальнай мяншыні на працягу прынамсі трох гадоў. Важна, што для атрымання Карты паляка трэба абавязкова споўніць усе тры умовы, а таксама тое, што сьпіс арганізацыяў, якія маюць права выдаваць пацверджанні пра „актыўнае заангажаваньне”, уключае 34 арганізацыі, акрэдытаваныя да гэтага польскім урадам. Гэтыя ж арганізацыі праводзяць праверку ўзроўню валоданьня польскай мовай. Трэба зацеміць, што з гэтага сьпісу выключаны праўладны Саюз палякаў у Беларусі. Замест яго пасьведчанні выдаюць улады гэтай арганізацыі, выбраныя 12–13 сакавіка 2005 году. Гэта азначае, што польскі ўрад праводзіць няспынны маніторынг працэсу, зьвязанага з працэдурай атрымання Карты паляка. Дастаткова паглядзець на гісторыю і цяперашні стан беларускіх арганізацый замежжа, каб здагадацца, якія зь іх атрымалі б аналягічныя паўнамоцтвы пры наданні „Пасьведчаньня беларуса замежжа” і ў якіх мэтах, а таксама каму выдаваліся б адпаведныя дакумэнты.

Іншы істотны момант – палякі адмовіліся ад вызначэньня „этнічны паляк”, але ў той жа час дакладна вызначылі краіны, грамадзяне якіх маюць права на складаньне заяваў на атрыманьне карты паляка. Гэтае права пашыраецца выключна на краіны былога СССР, дзе падвоенае грамадзянства часта не прадугледжваецца законам і дзе шчыльна пражываюць этнічныя палякі. Беларускі праект такое абмежаваньне не ўстанаўляе – Пасьведчаньне беларуса замежжа мае права атрымаць грамадзянін

любой краіны сьвету, пры ўмове пацвярджэньня прыналежнасьці да беларусаў замежжа. Калі кандыдатам на Карту паляка трэба споўніць шэраг умоваў, то кандыдатам на пасьведчаньне беларуса замежжа дастаткова, напрыклад: „У выпадку адсутнасьці якіх-небудзь дакумэнтаў або іншых доказаў, валоданьне беларускай мовай зьяўляецца дастатковым доказам прыналежнасьці да беларускага народу.” У той жа час ступень валоданьня, а таксама ўстанова, якая мае праводзіць праверку валоданьня мовай, натуральна, ускладаецца на дзяржаўныя органы. Што з гэтага вынікае – у нашых умовах нельга спадзявацца, што цяперашняя ўлада дазволіць „дыскрымінацыю” расейскамоўных беларусаў замежжа і абавязкова ўвядзе папраўку: „Валоданьне беларускай АЛБО рускай мовай зьяўляецца дастатковым доказам...” У такой папраўцы ў законапраект сумнявацца не прыходзіцца і калі прыгадаць пра адмаўленьне ад фармулёўкі „этнічны беларус”, то можна ўявіць, якога роду кантынгент стане, не дай Божа, упаўнаважаны да атрыманьня пасьведчаньня беларуса замежжа, а таксама якія ўстановы могуць узяць на сябе прававую адказнасьць за праверку ўзроўню іх валоданьня беларускай альбо рускай мовай.

Калі тая ж Польшча ці Вугоршчына адпаведнымі законамі могуць рэальна прыцягнуць і ўжо прыцягваюць сваіх суайчыньнікаў замежжа, то Беларусь, на сёньняшні дзень, можа прывабіць у краіну выключна масавую нелегальную эміграцыю, у асноўным з краінаў трэцяга сьвету, бо трэба сумнявацца ў тым, што гэты закон мог бы заахваціць да поўнага вяртаньня, часьцейшага наведваньня ці завязаньня этнічнымі беларусамі замежжа, якія пражываюць на захадзе, шчыльнейшых сувязяў з бацькаўшчынай. Цяперашняя адукацыя, сацыяльная апека, служба аховы здароўя, урэшце само жыцьцё ў краіне адназначна ня здольныя спакусіць беларусаў, якія жывуць у Вялікабрытаніі, Злучаных Штатах ці той жа Польшчы, але адназначна зьяўляюцца прывабнымі для грамадзянаў краінаў з адносна горшым – Расея, ці адназначна горшым узроўнем жыцьця (краіны Азіі, Афрыкі). У рэаліях беззаконьня, якое пануе ў Беларусі, пасьведчаньне беларуса замежжа можа таксама разьвязаць рукі ў пытаньні незаконнага гандлю, наркатрафіку і сэкс-турызму, адмываньня падпольнага капіталу і, што з гэтым зьвязана, пагаршэньнем сацыяльнай абароненасьці, пашырэньнем розных дэгенэрацыйных формаў паводзінаў, звыродненьня грамадзтва і, урэшце, заняпаду і без таго слабых сацыяльнай апекі і службы аховы здароўя.

У культурным пляне, у адрозьненне ад нацыянальна моцных дзяржаваў, мы ня ў сілах інтэграваць „беларусаў замежжа” (у разуменьні прапанаванага закону) у сваю культуру, якая і без таго займае ў нашай дзяржаве маргінальныя пазыцыі. Калі ў Польшчы і ў Вугоршчыне бяз мовы карэннай нацыі дасягнуць пэўнага статусу проста немагчыма, то ў Беларусі такія выпадкі добра вядомыя. Увядзеньне карты суайчыньніка ў замежжы – гэта адзін з тых законаў, якія павінны абмяркоўвацца, уводзіцца і

прымацца, а пасьяля пільна кантралявацца выключна ў нацыянальна маналітных, дэмакратычных, і багатых дзяржавах. У руках дыктатуры такі закон можна прыраўняць да закону пра сьмяротнае пакараньне. Калі сам закон можа мець свае плюсы і мінусы, то ў руках дыктатуры – гэта выключана прылада зброі.

13 кастрычніка 2009

Віталь Воранаў (нар. 1983 у Менску) — літаратар, перакладчык, выдавец. Сузаснавальнік і старшыня Беларускага культурна-асьветніцкага цэнтру ў Познані і выдавецтва «Белы Крумкач». Студэнт унівэрсытэту імя Адама Міцкевіча ў Познані і Заходнеэскага ўнівэрсытэту ў Пльзені. Перакладчык «У чаканьні Гадо» Сэм'юэла Бэкета і «Віня-Пыха» Алана Мілна на беларускую мову.

Культура й Гісторыя

Угодкі Крэўскае вуніі й Грунвальдзкае бітвы

Рэдакцыя нашага часопісу атрымала наступны ліст зь Беларусі:

Вітаю Вас, спадар Юрый!

Лістуге Вам Сяргей Гапон, студэнт 4 курса унівэрсытэта культуры і мастацтваў (Менск, Беларусь). Звярнуцца да вас параіла Таццяна.

У наступным 2010 годзе Беларусь разам з усёй Еўропай адзначыць дзве вялікія юбілейныя даты – **625 год з дня падпісаньня Крэўскай уніі і 600 год перамогі ў Грунвальдскай бітве.**

Крэўская унія – дынастычны саюз паміж Вялікім княствам Літоўскім і Каралеўствам Польшча. Згодна гэтаму акту, падпісанаму 14 жніўня 1385 года ў Крэўскім замку (Смаргонскі р-н, Беларусь), вялікі князь літоўскі Ягайла браў у жонкі польскую каралеву Ядвігу і станавіўся польскім каралём. Са свайго боку Ягайла абяцаў прыняць каталіцтва і ахрысціць паводле каталіцкага абраду ўсіх язычнікаў-літоўцаў. Саюз дазволіў абедзвюм дзяржавам аб'яднаць сілы для сумеснай барацьбы з крыжакамі. **Вынікам Крэўскай уніі стала перамога ў Грунвальдскай бітве 1410 года.**

Веліч падзей тых слаўных часоў знойдзе сваё адлюстраванне на выставе фатаграфіі – праект Беларускага дзяржаўнага унівэрсытэта культуры і мастацтваў, Беларускага грамадскага аб'яднаньня «Фотамастацтва».

Месца правядзеньня: Беларусь, Польшча, **Чэхія**, Літва, Германія, Расія, Украіна.

Час правядзеньня: 2009 – 2010 гг.

Аўдыторыя: Праект накіраваны на ўсіх удзельнікаў працэсу развіцця культуры і турызму ў рэгіёне: органы дзяржаўнай улады і грамадскія арганізацыі ў сферы культуры, прыродаахоўнай дзейнасці, спорту, турызму, эканамічнага развіцця і інш., турысты з Беларусі і замежжа.

Парадак правядзеньня: Праект праходзіць у два этапы:

1. Пленэр фотамастакоў «Юрава гара-2009»
2. Выстава

Этап 1. Пленэр фотамастакоў «Юрава гара-2009»

2-3 кастрычніка 2009 года вядомыя фотамастакі Беларусі прынялі ўдзел у стварэнні іміджу Крэва як гісторыка-культурнага цэнтру, цікавага для турыстаў з Беларусі і замежжа.

Удзельнікамі фотапленэра «Юрава гара-2009» сталі: **Сяргей Плыткевіч, Анатоль Кляшчук, Віктар Суглоб, Віталій Раковіч, Віктар Сядых, Андрэй Дубіцкі, Сяргей Качаргін, Вікторыя Шчарбакова.**

Пленэр фотамастакоў стаў працягам творчага шляху да Крэва. За сем стагоддзяў свайго існавання мястэчка і яго людзі шматразова знаходзілі сваё адлюстраванне ў творах мастацтва многіх выдатных асоб. Крэва малявалі Напалеон Орда, Фердынанд Рушчыц, Язэп Драздовіч, Міхал Эльвір Андрыёлі, Баляслаў Тамашэвіч. Праз Крэва пралягалі шляхі фотамастакоў Яна Балзункевіча і Яна Булгака. Падзеі канца XIV стагоддзя адлюстравалі у сваёй паэме “Крэва” Мікола Арочка, барацьба за ўладу паміж Ягайлам і Вітаўтам лягла ў аснову пьесы сучаснага беларускага драматурга Аляксея Дударова “Князь Вітаўт”. Крэва стала радзімай для выдатнага паэта Уладзіміра Някляева – аўтара тэкстаў да многіх песен з рэпертуара ансамбляў “Сябры”, “Верасы”.

Матэрыял аб мерапрыемстве гл. Газета “Звязда”, 10.10.2009, № 192 (26550), zviazda.by

Этап 2. Выстава

Па выніках фотапленэра фарміруецца экспазіцыя выставы, якая пройдзе ў Беларусі, Польшчы, Чэхіі, Літве, Германіі, Расіі, Украіне. Праект аб’яднае дзве лёсавызначальныя для Беларусі і Еўропы падзеі – падпісанне Крэўскай уніі ў 1385 годзе і перамогу ў Грунвальдскай бітве 1410 года.

Гатоўнасць падтрымаць праект у сваёй краіне ўжо выказалі Консульства Рэспублікі Літва ў г. Гродна, Аб’яднанне літоўцаў на Беларусі «Тэвіне», Кракаўскі Ягелонскі ўніверсітэт (Польшча).

Вынікі, значнасць праекта:

Дзякуючы багатай гісторыі, вёска Крэва сёння – гэта важны турыстычны аб’ект, які знаходзіцца ў трохкутніку “Мінск-Вільнюс-Гродна”. Галоўная адметнасць Крэва і гісторыка-культурная каштоўнасць Рэспублікі Беларусь XIII-XIV стст. – Крэўскі замак. Гэты архітэктурны помнік – першае абарончае ўмацаванне на тэрыторыі краіны, поўнасцю пабудаванае з камяняў. Замак меў дзве вартавыя вежы. Княская (Кейстутава) вежа – адзіны вядомы ў Беларусі данжон.

Нягледзячы на тое, што прычыненне шкоды замку караецца па закону, камяні з яго выкарыстоўваюць для гаспадарчых мэт ці ў якасці сувеніраў. Рэшткі сцен замка знаходзяцца ў аварыйным становішчы. Апошнія работы па кансервацыі помніка былі праведзены палякамі яшчэ ў 1929 годзе.

Ажыццяўленне дадзенага праекта дазволіць:

- прыцягнуць увагу грамадскасці да праблем захавання і развіцця гісторыка-культурных і прыродных аб’ектаў в. Крэва Смаргонскага р-на;

- акумуляваць сродкі на рэстаўрацыю Крэўскага замка;

- прыцягнуць да рэгіёна і Беларусі ўвагу з боку турыстаў (Практычна ўсе турыстычныя кампаніі ўключаюць

Крэва ў свае маршруты як месца, дзе захаваліся руіны сярэднявечнага замка. Некаторыя прыязджаюць паглядзець яшчэ і царкву св. Аляксандра Неўскага (1854 г.). Няшмат хто ўзгадвае пра гарадзішча. А тым часам спадчына Крэва значна багацейшая. Праект дазволіць пашырыць веды пра Крэва. Помнікі першай сусветнай вайны зацікавілі б не толькі турыстаў з Расіі і Германіі, але і з іншых еўрапейскіх краін, дзе таксама праходзіла лінія фронту, дзе грывелі такія ж жорсткія і крываваыя баі. Для палякаў будзе цікавым перыяд паміж двума сусветнымі войнамі – яшчэ жывуць многія з тых, хто правёў тут сваю маладосць, а іх нашчадкам таксама цікава пабываць на зямлі продкаў. Прыцягнула б увагу крэўская зямля і яўрэяў, якія калісьці складалі значную частку насельніцтва Крэва – тут знаходзяцца іх святыні – могілнік і будынак былой сінагогі, яшчэ захаваліся адметныя яўрэйскія дамы, у часы Вялікай Айчыннай вайны на тэрыторыі Крэва знаходзілася яўрэйскае гета. Адметнасці крэўскай зямлі могуць зацікавіць і прадстаўнікоў іншых краін, усіх тых, хто любіць экзотыку і прыроду.

З павагай, Сяргей Гапон.

e-mail: krevo@list.ru

Беларусы Эўразвязу

У Вільні адбылася IV канфэрэнцыя беларусаў краін Балтыі й Беларусі

У Вільні 5-6 верасня 2009 г. адбылася IV канфэрэнцыя беларусаў краін Балтыі і Беларусі арганізаваная Таварыствам беларускай культуры ў Літве. На ёй прысутнічалі госьці з Беларусі, Латвіі, Эстоніі, Польшчы, Расеі. Не абмінулі ўвагай і літоўскія ўлады (вялікім гонарам для ТБК была прысутнасць прэм’ер-міністра Андрюса Кубілюса, генеральнага дырэктара Дэпартаменту нацменшын Арвідаса Даўнаравічюса і др.), а таксама старшыні літоўскіх грамадзкіх арганізацый (Альфонсас Аўгуліс, Казімерас Гаршва і др.).

Працу канфэрэнцыі пачалі з прывітальнага слова старшыні ТБК Хведара Нюнькі, які ўсім пажадаў плённа правесці гэтыя два дні.

Затым удзельнікаў віталі прадстаўнікі літоўскай улады. Вельмі прыемным быў той момант, калі прамаўляў прэм’ер-міністр Літоўскай Рэспублікі Андрюс Кубілюс. Ён між іншым адзначыў, што беларусы з’яўляюцца неад’емнай часткай Вільні і гісторыі ВКЛ. У нас была агульная дзяржава і мы маем агульныя карані, якія толькі нязначна розняцца між сабой, - гаварыў прэм’ер. І далей ён дадаў, што і беларусы маюць сваё месца ў гісторыі Вільні, якія ёсць ня толькі горадам літоўскай культуры, але і жыдоўскай, польскай, рускай, украінскай, а таксама і беларускай.

І іншыя прадстаўнікі літоўскіх уладаў гаварылі аб значным укладзе беларусаў у гісторыю Вільні і аб іх глыбокіх каранях у Літве. Ня раз падкрэслівалася мірнае суіснаванне нашых народаў і тое, што яны ўзбагачалі адзін другога на ўсёй тысячагадовай гісторыі.

Варта адзначыць, што фармат самой канфэрэнцыі розніўся ад папярэдніх. Гэтым разам для прыбыўшых беларускіх суполак зь іншых краін давалася заданьне прадставіць сябе на гэтай канфэрэнцыі. І на гэта адразу адгукнуліся беларускія суполкі Балтыцкага рэгіёну.

З Калінінграду суполка ўжо ня першы раз рэпразэнтавала сябе гульнёй на цымбалах. У іх прыгожым мілагучным гучаньні несёлі гукі далёкае і занядбанае Бацькаўшчыны з надзеяй у яе адраджэньне.

Прыемна здзівілі беларусы Латвіі сваёй праграмай. У прыгожых і дзіўных галасоў беларусаў з Рыгі чуліся сьпевы ня толькі з далёкае Італіі, але і галасы зямлі продкаў, якія заклікалі аб вяртаньні да каранёў, да вытокаў. У іх, ня толькі заклік вяртаньня да матулі, якая заўжды чакае, але і вяртаньне да шматпакутнае Бацькаўшчыны, якая, як і матуля, спадзяецца на вяртаньне сваіх сыноў, параскіданых па сьвеце.

Польскія беларусы, дарэчы як і эстонскія, распавялі ў асноўным аб сваіх уласных праблемах, аб сітуацыі беларускай меншасьці ў сваіх краінах і аб беларускіх СМІ ў іх. Варта адзначыць, што ў Польшчы яны пастаўлены на высокі ўзровень, выдаецца штотыднёвая газета „Ніва“, працуе беларускае радыё „Рацыя“, выходзяць беларускія перадачы на польскім радыё.

Большасць выступаўцаў акцэнтавала крыжовы шлях Беларусі і гаварыла аб склаўшыхся беларускіх праблемах у розных краінах і магчымых сродках іх вырашэньня. Самая вялікая праблема сёняшняга часу – гэта дэнацыяналізацыя беларусаў, згуба імі сувязі з этнічнымі каранямі. Калі розныя нацыі маюць падтрымку сваіх нацыянальных дзяржаў, то беларусы гэтай магчымасьці пазбаўленыя з-за таго, што на іх Бацькаўшчыне пануе акупацыйны антыбеларускі рэжым, які сваёй галоўнай задачай паставіў зьнішчэньне беларусаў як нацыі. І вось мы апынуліся на мяжы выжываньня. І што застаецца? Відаць, чакаць. Разлічваць на ўнутраны патэнцыял беларусаў замежжа ня прыходзіцца. Калі яшчэ год дваццаць таму былі моцныя беларускія асяродкі, якія сваім духам падпітвалі і падтрымлівалі беларускасьць, то на дадзены момант у большасьці сваёй іх самыя актыўныя дзеячы адыйшлі да нябеснай Беларусі і, магчыма, адтуль і падтрымліваюць нас, але тут, на зямлі, гэтага не дастаткова, патрэбен рэальны беларускі дух, які пакрысе згасае. І гэта рэальная праблема калі бліжэйшым часам ня будзе вырашана, можа адбыцца працэс, калі адраджэньне беларускай нацыі будзе пад вялікім пытаньнем.

А самая вялікая небяспека схаваная ў тым, што большасць беларусаў не бачыць гэтага.

Спадар Алег Трусаў у сваім выступленьні адзначыў шмат станоўчых вынікаў, зробленых па вяртаньні беларускай мовы ў грамадства. Ён перакананы, як і 10 год назад, што ўлада, перадусім чынавенства, беларускую мову не пакіне. Праблема ў гэтым пакаленьні чыноўнікаў, якое было выхавана ў савецкай сістэме і па-іншаму не разумела Беларусь, як частку той эпохі і расейскамоўную, бяз гісторыі і герояў. А вось гэтае пакаленьне, якое ўзгадавалася ў гады незалежнасьці, пачынае разумець Беларусь і спрычыняецца да яе адраджэньня. Спадар Алег таксама не пагаджаецца з Зянонам Пазьняком у тэрміне акупацыя. Па яго словах ніякай акупацыі няма, проста ўлада трымаецца ў антыбеларускіх руках, але не акупацыйных.

Спадар Зянон Пазьняк у каторы раз падкрэсьліў неабходнасьць кансалідацыі і супольных дзеяньняў па выратаваньні Беларусі. Еўразьвязу далёка да праблем нашае Бацькаўшчыны і там нават і не разумеюць нашых праблем. Да прыкладу, звычайныя выбары прэзідэнта. Шаноўны прамоўца лічыць злачынствам увогуле ўдзел у іх, бо гэта легалізуе рэжым Лукашэнкі. І таму байкот і толькі байкот

змога стаць тым чыннікам, з дапамогай якога можна перамагчы гэтую антыбеларускую акупацыйную ўладу. У Беларусі, па словах спадара Зянона, склалася яшчэ адна небяспека, калі ўлада ў краіне апынулася ў руках наменклатуры. Менавіта чыноўнік вырашае ўсё ў краіне. Чынавенства стала своеасаблівай бізнес-праслойкай у краіне. Калі самыя багатыя людзі – не бізнесоўцы, а яны, прыслужнікі рэжыму. Чые дзеці ў асноўным навучаюцца ў прыстыжных эўрапейскіх навучальных установах? Дзеці чыноўнікаў. Хто раскрадае краіну? Бюракраты.

Мікола Статкевіч адзначыў пра слабасьць, разьяднанасьць беларускай апазіцыі і пра яе асноўную праблему – адсутнасьці лідэра. Калі ў часе апошніх прэзідэнцкіх выбараў народ выйшаў на плошчу бараніць свой выбар, то нават апазіцыйныя кандыдаты ў прэзідэнты не змаглі ні іх падтрымаць, ні выказаць словы ўдзячнасьці. Людзі не ведалі нават, што рабіць. Яны аказаліся ў той сітуацыі, калі тыя, за кім яны ішлі, не змаглі іх павесці за сабой, а проста папрасілі разыйсьціся па хатах. У такой сітуацыі, канешне, ні на якую перамогу разлічваць нельга.

Павел Севярынец у каторы раз адзначыў абвялікім духоўным патэнцыяле нацыі і аб хрысьціянскіх каштоўнасьцях беларусаў, на якіх павінна будавацца незалежная Беларусь. Але ці толькі Беларусь хрысьціянская? А дзе тады тысячагадовы пласт паганскай культуры, зь якой узрасла наша нацыя? Як тады быць з традыцыямі, фальклёрам, бытам, тысячагадовай даўнінай, якія сфармавалі падмурак і сьветапогляда этнасу, які пазьней назавуць беларусамі? У прамове сп. Павел зазначыў і аб праблемах сваёй партыі Беларускай Хрысьціянскай Дэмакратыі. Яна паўстала ў першай палове XX ст. тут, у Вільні. Яе ідэолагамі былі беларускія дзеячы тагачаснай Вільні, гэта каталіцкія сьвятары, як Адам Станкевіч, Вінцэнт Гадлеўскі і інш. У сёняшняй Беларусі ўлады яе ня хочаць рэгістраваць, хаця колькасьць яе сяброў імкліва павялічваецца.

Прадстаўнікі грамадзкіх арганізацый, дзеячы культуры і навукі ў асноўным спыняліся на ўласных праблемах, зь якімі сутыкаюцца, працуючы на ніве беларускасьці, а таксама дзяліліся і посьпехамі, якіх змаглі дасягнуць у гэтых цяжкіх умовах.

Спадар Вячка Целеш (Рыга) адзначыў, што ў Вільні, у адрозненьні ад Рыгі, ёсьць ня толькі месцы, дзе некалі віравала беларускасьць, але і помнікі беларускасьці, гэта мемарыяльныя шыльды, гэта магільныя беларускіх дзеячоў, да якіх можна прыйсьці пакланіцца і ўскласьці кветкі.

Але і ў самой Рызе ня ўсё так трагічна. Дзейнічае грамадзкая арганізацыя беларусаў „Сьвітанак“, ёсьць беларуская шкёлка. Так што яшчэ беларускі дух там лунае. Хаця ў даваеннай Латвіі былі 4 беларускія дзяржаўных гімназіі, вялікая колькасьць школ. Дзе яны сёньня?

Спадарыня Маргарыта Пярова з Пецярбурга распавяла і аб беларушчыне і ў гэтай, як яна зазначыла, беларускай сталіцы. Сапраўды, на пачатку XX стагоддзя, было два цэнтры, дзе пачыналася беларускае адраджэньне: Вільня і Пецярбург. Пецярбург звязаны з імем Браніслава Эпімаха-Шыпілы. Да таго ж у ім было вельмі шмат беларускіх дзеячоў. Яна займаецца пытаньнямі папаўненьня фонду беларускіх кніг у бібліятэцы Санкт-Пецярбурга і прасіла, па-магчымасьці, дапамагаць ёй у гэтай справе і ахвяроўваць кнігі, матар’ялы, фільмы, звязаныя з Беларуссю. Лістуючыся з архівамі сп. Пяровай ўдалося ўстанавіць і больш дакладную дату сьмерці Антона Луцкевіча, які адыйшоў у вечнасьць не ў 1946 г., а 23 сакавіка 1942 г.

Шмат сумнага гучала ў выступе Ганны Кандрацюк. Яна сябе абазначыла беларускай з Белавежы. Але, на жаль, беларусы ў Польшчы, па яе словах, ня маюць будучыні, яны ўсё больш і больш судносяць сябе сёння да палякаў. Яна адзначыла і аб вялікай працы па захаванню беларускай спадчыны рэгіёну, якая праводзіцца ў Беластоку. Гэта і газэта "Ніва", гэта і шмат беларускіх кніжак, якія там выдаюцца.

Доктар Лілія Плыгаўка зь Віленскага педагагічнага ўніверсітэту распавяла аб стварэнні беларускай катэдры ва ўніверсітэце і стварэнні Віленскай беларускай школы імя Францішка Скарыны. Зазначыла, што катэдра ў той час паўстала дзякуючы старанням Хведара Нюнькі. Сёння катэдра ператворана ў цэнтр беларусістыкі, але працягвае працу, рыхтуе студэнтаў па беларусістыцы. Як зазначыла сп. Лілія, выпускнікі ўніверсітэта пачынаюць несці беларускасць у масы, бо ў час іх навучання так ці іначэй сфармаваў у іх усведамленне беларускасці.

На канферэнцыі адбылася прэзентацыя новага двухсэрыйнага дакументальнага фільма ТБК рэж. Вольгі Мікалайчык "Беларускія справы".

З прыгожым канцэртам выступіла Віленская беларуская школа імя Францішка Скарыны. У іх прагучала шмат беларускіх патрыятычных песняў, у тым ліку і дзьева „Пагоні“. Праспявалі і песню на словы Зянона Пазыняка, які прысутнічаў у залі, „Ave, Maria“.

У часе працы канфэрэнцыі была абрана рэдакцыйная камісія у складзе: Алега Трусава, Уладзіміра Хільмановіча, Вячкі Целеша і Алеся Адамковіча. У іх задачу ўваходзіла выпрацаванне зваротаў да дзяржаўных ворганаў Літвы, Беларусі, Эўразьвязу. У іх зазначалася і аб цяжкасцях, зь якімі сутыкнулася ТБК у часе працы, і аб праблемах беларусаў замежжа, іх ідэнтыфікацыі, аб лёсе беларускай мовы і культуры. Больш падрабязна з прынятымі зваротамі можна пазнаёміцца на нашым сайце www.westki.info/tbk.

Вялікую падзяку хочацца выказаць грамадзкаму аб'яднанню "Бацькаўшчына" за аказанне дапамогі ў правядзенні канфэрэнцыі. На ёй прысутнічалі прэзідэнт згуртавання Алена Макоўская і яе намеснік Ніна Шыдлоўская. Усе гэтыя два дні яны былі разам з намі. А на прыканцы ўсіх удзельнікаў парадавалі арганізаваным канцэртам у ратушы. Зь Менску арганізавалі прыезд двух беларускіх гуртоў, дзе мы змаглі пазнаёміцца з беларускай музыкай XIX ст. і музыкай беларускага сярэднявечча.

Вядучымі на канфэрэнцыі былі Крыстына Балаховіч і Андрус Старавойтаў, якія гэтыя два дні вялі праграму і знаёмілі ўдзельнікаў.

Канфэрэнцыя адбылася. Беларусы зазначылі аб сваёй прысутнасці ў гэтым сьвеце, у Літве, распавялі аб сваім крыжовым гістарычным шляху і праблемах, абазначылі далейшыя накірункі дзейнасці, каб і на далей захоўваць тысячагадовы сьвет беларускай нацыі, з надзеяй у яе ўваскрэшэнне.

Алесь Адамковіч

Вільня 10 верасня 2009 г.

Чарговая сустрэча ў ТБК

Чарговая сустрэча ў ТБК (Таварыстве беларускай культуры ў Літве) была прысьвечана вядомым у гісторыі падзеям якія ў свой час адбыліся ў верасні. На гэты раз сярод выступоўцаў быў рэдактар і журналіст зь Беларусі **Ўладзімір Скрабатун**. Ён раскажа пра сваю

дзейнасць у Глыбоцкай газэце, у якой падаюцца крытычныя даследаванні і разнастайныя гістарычныя матэрыялы з гэтага рэгіёну. Што цікава і дзіўна для Беларусі - то яна яшчэ выдаецца на беларускай мове акрамя тэлепраграмы, а неўзабаве будзе 500 -ы яе нумар. Уладзімір Скрабатун вядомы як аўтар некалькіх сотняў даследчых артыкулаў і кнігі аб Глыбоцкім краі.

Візіт прэзідэнта Беларусі А.Лукашэнкі змястоўна абмаляваў віленскі журналіст **Андрус Старавойтаў**. Ён сам прысутнічаў у залі дзе выступаў беларускі прэзідэнт. Акрамя журналістаў большасць прысутных складалі прадпрыемальнікі. А.Лукашэнка прадстаўляў выставу "БЕЛАРУСЬ -ЭКСПО 2009". Нажаль беларускай мовы там ня было .Аб дзейнасці антыкамуністычнага падпольля на Мядзельшчыне і Вілейшчыне ў 1948-50 гады распавяла **К.Балаховіч**. Яскравай фігурай у той час быў Расьціслаў Лапіцкі. Ён нарадзіўся на Мядзельшчыне, там жа і распачаў сваю дзейнасць. Бацька Расьціслава Лапіцкага быў сьвятаром. Гэта ў свой час таксама зрабіла ўплыў на Расьціслава - ён падпрацоўваў псаломшчыкам .

1948-49 гады падаўлялася ўсякае іншадумства. Расьцісаў Лапіцкі стварыў падпольную антыкамуністычную арганізацыю на Мядзельшчыне. У яе шэрагі далучылася шмат аднадумцаў. Удзельнікі гэтай арганізацыі друкавалі і расклеівалі ўлёткі ... Расьціслава і яго паплечнікаў злавалі і дапытвалі, але допыты нічога не далі і іх часова адпусьцілі. Тады Расьціслаў зноў цішжом вяртаецца на Мядзельшчыну і працягвае ранейшую дзейнасць. Гэта было нядоўга. Хворага Расьціслава ўсёж арыштавалі. Пазней зьяволілі яго сяброў і паплечнікаў.

У ліпені 1950 года ў Маладэчне адбыўся суд без пракурораў і сьведкаў. Яго паплечнікі былі асуджаны на 25 гадоў зьявольлення, а самога Расьціслава пакаралі сьмерцю. Гэта адбылося недзе ў лесе пад Вялейкай. Так гінулі маладыя людзі.

Кіраўнік таварыства сп. **Хведар Нюнька** ўзгадаў прысутным пра Аршанскую бітву. Яна была істотная тым, што войска Літоўскае атрымала перамогу над Расейскім. У гэтай бітве вызначыўся гетман Канстанцін Астрожскі. Толькі 30000 байцоў складала войска Літоўскае і аж 80000 Расейскае, а выявілася што і меншай колькасцю можна перамагчы. Гэты значны дзень сьвяткуецца беларусамі па ўсім сьвеце. Крыху раней кожны год ля Воршы адзначалі гэтае сьвята, толькі апошнім часам улады Беларусі пачалі забараняць і ствараць розныя перашкоды. Але думаю што у будучым Беларусь належным чынам паставіцца да сьвяткавання гэтай падзеі.

Свой новы фільм прывезла ў Вільню **Вольга Мікалайчык**. Фільм пад назваю "Сэрца за кратамі" распавядае глядачу аб нядаўніх падзеях на Беларусі і аб новых палітычных вязнях. Фільм вельмі спадабаўся прысутным на імпрэзе.

К.Барсучок, Вільня 2009 кастрычнік.

Сустрэча аб'яднаных студэнтаў Беларусі

У Вільні адбыўся зезд маладых беларускіх студэнтаў. Штогадовыя такія форумы праходзяць пад назвай USB Rally (United Students of Belarus) — «Сустрэча аб'яднаных студэнтаў Беларусі».

У Літву з'ехаліся студэнты-беларусы з розных куткоў сьвету. Больш за ўсё навучэнцаў прадстаўляў мясцовы Еўрапейскі гуманітарны ўніверсітэт, але былі і беларусы з ЗША, Італіі, Нямеччыны... У цэнтры ўвагі апынулася абмеркаваньне студэнцкіх праблемаў. Хтосьці незадаволены якасьцю беларускай адукацыі, а хтосьці адчувае на сабе дыскрымінацыю пры навучаньні за мяжой.

У час дыскусіі выявіліся разыходжаньні як у разуменьні стратэгіі дзеяньняў, так і жыцьцёвых прыярытэтаў. Студэнтаў, якія навучаюцца ў Беларусі, цягнула да глабальных праектаў, такіх, як вяртаньне лготаў на праезд. Ідэя не знайшла падтрымкі ў «амэрыканцаў». Ілья Куніцкі з Нью-Ёрку мяркуе: «А навошта студэнтам ільготы? Вы можаце вучыцца і працаваць адначасова. Нельга з маладых гадоў сядзець на шыю грамадзтву».

Старшыня-ж ЗБМА (Згуртаваньня беларускай моладзі ў Амэрыцы) Мікола Цімашэнка, напрыклад, выступіў з прапановай стварыць малельныя пакоі ў беларускіх універсітэтах. На яго думку, памяшканьні будуць запатрабаванымі, паколькі больш за палову беларускіх студэнтаў — вернікі. «Калі б я жыў у Беларусі, я б лёгка рэалізаваў гэты праект, — заявіў ён. — Такія пакоі існуюць у ВНУ па ўсім свеце».

Арцём Церашонак, які навучаецца ў Беларусі, прэзентаваў праграму рэформаў у галіне адукацыі, падрыхтаваную моладзевым клубам пры аналітычным цэнтры «Стратэгія». У ёй закладзеныя такія пункты, як увядзеньне ваўчараў на адукацыю, адмена абавязковага размеркаваньня і стварэньне прыватных школаў.

«Амэрыканцы» пераконвалі — трэба рабіць дробныя дзеянні. Такія, як дапамога дзечку Цімоху Вострыкаву — парашутысту, які пасья вайны з амэрыканскага самалёта дэсантаваўся ў падсавецкую Беларусь, каб весьці змаганьне за незалежнасьць. «Мы знайшлі яго, і ён зразумеў, што пра яго не забыліся. Ён памёр шчаслівым», — расказала Таццяна Кулакевіч.

Студэнты мяркуюць, што праца на карысьць Беларусі не абавязкова тое самае працы ўнутры Беларусі. Большасьць з іх ня збіраецца вяртацца на радзіму пасья сканчэньня навучаньня. Асноўная прычына — «калі б мне ў Беларусі стварылі такія ўмовы, як у Еўропе...»

Крыніца: *Наша Ніва* -Ягор Марціновіч, Вільня — Менск, 16 кастрычніка 2009

ЛІТАРАТУРА

Гара Прышавесьць

Павал Касцюкевіч

Наперадзе бліснуў прагал. Потым усе дрэвы неяк адразу расступіліся — і на вольны прасьцяг выйшаў чалавек. За плячыма заставалася пагудастая пракаветная пушча. А наперадзе, мо за сотню крокаў, пачыналася гара з вяршыняй недзе аж за аблокамі. Дзень выдаўся халодны і ясны. І скрозь было далёка відаць. Мерцвяная ціша апанавала наваколле. Маўчаў за сьпінаю лес. Не паялі птушкі. Ня зьвінелі пчолы

Чалавек адкінуў з твару даўгія валасы і абцёрся крысом падранай кашулі, што ледзь прыкрывала яго змарнелае цела. Але вочы ў пакутніка гарэлі зырка і пэўна. Крыху паўзіраўся ён на белыя хмаркі, што чапляліся ў вышыні за голыя стромыя сьцены, глыбока ўздыхнуў і рушыў наперад.

Дарога была несамавітая. Высокая трава перапляталася з учэпістым дзядоўнікам, там-сям сцягу заступалі замшэлыя магуты-глыжакі, пераймалі асьлюзлыя камлі паваленых дрэў, загароджвалі закрытыя лопухам западзіны. Здавалася, толькі спыніся — і зьнярухомееш, як тыя дрэвы, зарасьцеш травой ды лісьцем. Лепш забыцца на сябе ў памкненьні... Тады б і лес рухаўся, не замінаў, упіўшыся каранямі-марамі ў квалую і прывідную зямлю.

Пачаўся камяністы схіл. З-пад бліскучых базальтавых глыбаў тырчэлі ломкія сухія сьцябліны. За выступы дзе-нідзе чаплялася чэзлае кустоўе. Сыпучым ручаём сьцякаў калючы жвір. І закарэлай крывёю ірдзеў лішайнік.

Вандроўнік пэўна што не хацеў, каб яго раней часу што напалохала, спыніла хаду. А таму — дастаў з кішэні чорную хусьцінку і старанна завязаў сабе вочы. Пакруціў галавой, перавяраючы шчыльнасьць навязкі, і пасунуўся ўгору.

Ногі раз ад разу сьлізгацелі, і чалавек спатыкаўся. Біўся каленямі, дзёр пазногцямі шурпатае каменне, выскубаву падступную траву. Але потым зноў падымався і рушыў уверх, уверх, уверх...

Ён быў ужо на ладнай вышыні, калі ў нізавіне раптам высыпалі з лесу маленечкія людзі. Сталі мітусіцца, крычаць, махаць рукамі, паказваючы ўгору. Да чалавека з навязкаю на вачох данесліся іх галасы. Той абярнуўся, але ня стаў нават запыняцца, бо цудоўна ведаў, ад чаго яго засьцерагалі.

Адвеку ў тых мясьцінах жыло паданьне, нібыта на горскай вяршыні можна зразумець нейкую важную, ці не найважнейшую, таямніцу жыцьця. Чаму людзі, як тыя расьліны, жылі бяз сэнсу: гібелі, паміралі, так і не спазнаўшы шчырага шчасьця і душэўнага спакою. Але з тых адважных, што ўсё ж рызыкнулі ўзьняцца на гару, ніводзін не вярнуўся. Дзе яны падзеліся, ніхто ня ведаў, толькі месца гэтага часьцей і часьцей цураліся людзі...

Ліпкая, цёплая кроў тачылася з разьбітых ступакоў, з каленяў, з намуляных пальцаў. Рыпеў у перасохлым роце пясок. Адна сьляпяя адвага чаплялася разам зь ім за выступы і дапамагала штурхаць непаслухмянае цела наперад...

Ужо кончыўся і ўздойм. Цяпер пад ступакамі легла роўная гладкая пляцоўка. А сонца так пякло, што нават чорная тканіна зусім не бараніла. Чалавек зрабіў яшчэ колькі крокаў. Спыніўся. І сьцягнуў з вачэй навязку.

Ён стаяў на беразе абрыву. Адзіны крок — і бездань! Дзе пад нагамі плылі аблачынкі, а далёка-далёка чарнела зямля.

Агністы, на паўнеба, шар вісеў зусім блізка. Сонца дыхала — і хвалі жыватворнага цяпла залівалі вяршыню. І гэтулькі ў іх было пшчоты, нясьцерпна-салодкае дабрыні і нястрымнай гаючае сілы, што хацелася ўвайсьці ў распалены шар і знікнуць. Назаўсёды зьліцца са сьляпучым сьвятлом...

А яшчэ ён убачыў арла. Вялізманая залатая птушка горда лунала ў памаранчавым мроіве пад самым сонцам. Агнём пераліваліся распластаныя крылы, нясьцерпна блішчэла іскрыстае пер'е... Гармонія і веліч трывалага лёту так вабілі, што чалавек адважыўся і зрабіў крок у пустэчу. І, заміж таго каб рынуцца долу, павіс над безданьню. А гарачая пругкая плынь, як на далонях, падхапіла яго і панесла. Усё вышэй і вышэй.

— Вітаю цябе, санечны брат! Цяпер я таксама з вамі! — крыкнуў ён, параўняўшыся з арлом.

Гордая залатая птушка нават не варухнулася і не глянула ў ягоны бок. Толькі абьякава мовіла: “Ты чалавек! І месца табе сярод людзей...”

І раптам адчуў чалавек усю непатрэбнасць сваёй адзіноты. І зразумеў, што ніколі ня зможа вырачыся ўласнае існасьці, абярнуцца птушкаю і сам-адзін заставацца шчаслівым. Замала яго чалавечых сілаў, каб дасягнуць сонца. Здавалася б, такога блізкага... Адзінота наліла сьвінцом бязвольныя грудзі. Ён яшчэ патрываў у абдымках гарачай хвалі, просячы дараваньня, разьвітаўся і каменем паляцеў долу...

Апошні ўпадак цягнуўся бясконца, так, што чалавек пасьпеў убачыць і абдумаць свой пройдзены шлях. Цяпер, ведаючы найважнейшую таямніцу жыцьця, ён нарэшце спакойна заплюшчыў вочы і падрыхтаваўся прыняць сьмерць. І раптам ногі мякка крануліся зямлі. Чалавек убачыў, што зноў стаіць унізе, паміж лесам і гарою, а вакол усё прыбываюць і прыбываюць пакінутыя ім людзі.

Натоўп з маўклівым дакорам глядзеў на яго і вычэкваў. Але цяпер чалавек ведаў, што рабіць. Пад здзіўленымі позіркамі ён зьбіраў каменне. Насіў і складаў ля поду гары. Нацягаў ладную крушню і нарэшце загаварыў да людзей:

— Я ведаю, як зрабіць вас шчаслівымі. Кожны возьме з сабой камень і панясе яго на гару. Там, на вяршыні, мы й пабудуем храм. Будзем жыць разам з сонцам, а лётаць нароўні з арлом...

Толькі людзі, звыклія да жыцьця ў лесе, не захацелі лезьці на гару ды яшчэ цягнуць за сабой каменне.

Яны, захутанія ў цёплыя зьвярыныя шкуры, жаласьліва ўзіраліся на змардаванага й перапэцканага крывёю прарока, які пачынаў ужо сінецць ад холаду.

— Навошта нам сонца? Мы ж ня птушкі, каб лунаць за аблокамі, — адмаўляліся людзі. — Дый небяспечна там, можна спатыкнуцца, разьбіцца насьмерць.

— А я ж не забіўся! Бачыце, жывы... Хоць, не раўня вам — стаяў на вяршыні, ля самага сонца. І лётаў. Разумеце? Лётаў! Вольна і горда. Поруч з арлом... — спрабаваў іх пераконваць чалавек. — Тут, унізе, вы ніколі не адчуеце, што такое вышыня і запраўднае сонца. Нішто ня дасьць вам тутака сілы да шчасьця...

Тады людзі ўзялі каменне, нарыхтаванае для храма, і забілі чалавека.

— Цяпер ён ня будзе ганарыцца, што мог лётаць і быў вышэй за нас... Чалавек, ён і ёсьць чалавек! Ён мусіць жыць на зямлі... — казалі людзі адзін адному ды разыходзіліся кожны ў свой бок. Зьнікалі назаўжды, зьліваючыся з лесам...

І ніхто зь іх, па-ранейшаму зямных і цяжкіх, каб і хацеў, ня змог бы ўбачыць, як празрыстым лёгкім птахам вырвалася на волю душа ды імклівай стралой рынула да шчырага нявідочнага сонца. У сэрца Айца Нябеснага...

А зьнявечанае людскай зацятасьцю цела засталася ляжаць на зямлі. І апошні позірк застыглых вачэй меціўся ў нявідочную вышыню... Туды, дзе пад самым сонцам, на хвалях няздзейсьненых мараў, заўсёды лунае залаты арал. Птах недасяжнага тутэйшага шчасьця...

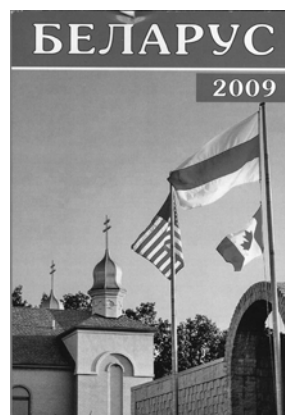
Крыніца: *Народная Воля*, № 21-22, 10.02.2009

Апавяданьне “ГАРА” пераслала ў рэдакцыю

Ганна Прохарава.

Павал Касцюкевіч - жыве ў Ізраілі (Тэль Авів). Займаецца перакладамі на беларускую мову твораў амэрыканскае ды ізраільскае літаратуры. Укладае іўрыт-беларускі слоўнік.

Новыя Кнігі, прэса

БЕЛАРУС 2009

Літаратурны Альманах беларускіх пісьменьнікаў
замежжа

Гэты найноўшы здабытак Беларускае Бібліятэкі ў Празе зьмяшчае творы 22 паэтаў і праяікаў у тым ліку нашых “Пражакаў”, сталых і часовых:

Макса Шчура, Віталія Воранава й
Сяржук Сокалава-Воюша.

КРІВІЯ - Культурна-асьветніцкая газэта

Выданьне беларускай дыяспары ў Чэхіі
МК ČR E 16919

РЭДАКЦЫЯ

Юрка Станкевіч

Ганна Васілёвіч

Адрас рэдакцыі:

ul. Ostrovského 253/3, 150 00 Praha 5

Тэл.: 774 613 356